

**Περιβαλλοντική ευθύνη αναφορικά με την πρόληψη
και αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας:
Προβληματισμοί σε σχέση
με την εφαρμογή των διατάξεων της Οδηγία
2004/35/ΕΚ στα πιστωτικά ιδρύματα**

Χ. Βλ. Γκόρτσος

Επίκ. Καθηγητής Διεθνούς Οικονομικού Δικαίου

Γενικός Γραμματέας ΕΕΤ

Πίνακας Περιεχομένων

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις
2. Η ευθύνη των πιστωτικών ιδρυμάτων υπό την ιδιότητα του πιστωτή επιχειρήσεων
3. Επιμερισμός ευθυνών σε περίπτωση συντρέχοντος πταίσματος
4. Παροχή χρηματοοικονομικής ασφάλειας
5. Καθιέρωση της αρχής της ελάχιστης εναρμόνισης
6. Πρόταση Οδηγίας σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου
7. Περιβαλλοντική ευθύνη και βέλτιστες πρακτικές στην κατεύθυνση της πρόληψης

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

- Διαμόρφωση κοινοτικής πολιτικής στον τομέα του περιβάλλοντος - Κοινωνικός χαρακτήρας της οικονομικής ανάπτυξης
- Άρθρο 174 ΣυνθΕΚ
- Αρχές στις οποίες στηρίζεται η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος:
  - ▣ Αρχή της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης
  - ▣ Αρχή της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, κατά προτεραιότητα στην πηγή, και
  - ▣ Αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

- Έκδοση Οδηγίας 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την «περιβαλλοντική ευθύνη αναφορικά με την πρόληψη και αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας».
- Επιδίωξη διαμόρφωσης από τα κράτη μέλη ενός (κατάλληλου) ρυθμιστικού πλαισίου για την περιβαλλοντική ευθύνη, με γνώμονα την πρόληψη και την αποκατάσταση, στο μέτρο του δυνατού, των περιβαλλοντικών ζημιών στην Κοινότητα.
- Η εν λόγω Οδηγία δεν έχει ακόμη ενσωματωθεί στο ελληνικό δίκαιο.

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

- Η Οδηγία 2004/35/ΕΚ διέπεται από την αρχή "**ο ρυπαίνων πληρώνει**", σύμφωνα με την οποία ο φορέας εκμετάλλευσης η δραστηριότητα του οποίου προκάλεσε την περιβαλλοντική ζημία ή τον άμεσο κίνδυνο ανάλογης ζημίας, είναι οικονομικά υπεύθυνος για την επανόρθωση της βλάβης.
- Σύμφωνα με την Οδηγία 2004/35/ΕΚ, η περιβαλλοντική προστασία και ευθύνη συνδέεται άμεσα με τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες ιδίως σε ό,τι αφορά:
  - ▣ τη χρηματοδότηση
  - ▣ τη δημιουργία χρηματοοικονομικών προϊόντων ασφάλισης, αλλά και
  - ▣ την άσκηση επιρροής στη λήψη αποφάσεων υπό την ιδιότητα μετοχών ή δανειστών επιχειρήσεων, των οποίων οι δραστηριότητες ενδέχεται να προκαλέσουν περιβαλλοντική ζημία.

2. Η ευθύνη των πιστωτικών ιδρυμάτων υπό την ιδιότητα του πιστωτή επιχειρήσεων

Τα πιστωτικά ιδρύματα εμπίπτουν στην έννοια του φορέα εκμετάλλευσης, καθώς δεν προκύπτει σαφής εξαίρεσή τους από τον ευρύτερο ορισμό του φορέα εκμετάλλευσης σύμφωνα με την Οδηγία

Ως φορέας εκμετάλλευσης νοείται οιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου:

- το οποίο εκμεταλλεύεται ή ελέγχει την επαγγελματική δραστηριότητα ή,
- στο οποίο έχει μεταβιβαστεί αποφασιστική οικονομική αρμοδιότητα όσον αφορά την τεχνική λειτουργία τέτοιας δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένου του κατόχου σχετικής αδείας ή εξουσιοδότησης ή οποιουδήποτε προσώπου καταχωρεί ή κοινοποιεί τέτοια δραστηριότητα, εφόσον αυτό προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία.

2. Η ευθύνη των πιστωτικών ιδρυμάτων υπό την ιδιότητα του πιστωτή επιχειρήσεων

Προβληματισμοί που ανακύπτουν σε σχέση με την υπαγωγή του πιστωτικού ιδρύματος στην έννοια του φορέα εκμετάλλευσης:

- από τη φύση της δραστηριότητάς τους τα πιστωτικά ιδρύματα δεν είναι σε θέση (ούτε έχουν ως αποστολή) να «ελέγχουν» και να «αξιολογούν», προκειμένου να μην φέρουν ευθύνη, τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων ή των ιδιωτών τους οποίους χρηματοδοτούν,
- η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» υπαγορεύει ότι για την περιβαλλοντική ζημία ευθύνεται αποκλειστικά εκείνος που την προκαλεί άμεσα.

3. Επιμερισμός ευθυνών σε περίπτωση συντρέχοντος πταίσματος

- Παροχή δυνατότητας στα κράτη μέλη να θεσπίζουν εθνικούς κανόνες σχετικά με τον καταλογισμό των δαπανών στις περιπτώσεις συντρέχοντος πταίσματος
- Στην περίπτωση ισχύος εθνικών ρυθμίσεων, ο επιμερισμός της ευθύνης θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο
- Δεν είναι συνεπώς εκ των προτέρων ξεκάθαρος ο επιμερισμός των ευθυνών σε περίπτωση συντρέχοντος πταίσματος, ιδίως στην περίπτωση εμπλοκής του δικαίου περισσότερων κρατών μελών

4. Παροχή χρηματοοικονομικής ασφάλειας

- Στο παρόν στάδιο δεν προβλέπεται η καθιέρωση υποχρέωσης για την παροχή χρηματοοικονομικής ασφάλειας
- Λόγω του ότι σε ορισμένες τουλάχιστον περιπτώσεις ο περιβαλλοντικός κίνδυνος δεν είναι μετρήσιμος, θα ήταν σκόπιμο η επιβολή χρηματοοικονομικής ασφάλειας να αποφευχθεί και για το μέλλον
- Επιβαρυντικά ως προς την παροχή χρηματοοικονομικής ασφάλειας εν γένει λειτουργεί το ότι το βάρος απόδειξης φέρει ο φορέας εκμετάλλευσης.

5. Καθιέρωση της αρχής της ελάχιστης εναρμόνισης

- Αναμένεται να λειτουργήσει επιβαρυντικά σε σχέση με το στόχο της θέσπισης ενιαίου σε κοινοτικό επίπεδο ρυθμιστικού πλαισίου για τη περιβαλλοντική ευθύνη
- Ζητήματα αναμένεται να ανακύψουν στην περίπτωση κατά την οποία η περιβαλλοντική ζημία επηρεάζει ή ενδέχεται να επηρεάσει πλείονα κράτη μέλη
- Οι ρυθμίσεις που καθιερώνονται για τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών μέσω της κατάλληλης ανταλλαγής πληροφοριών δεν επιλύουν το πρόβλημα της ενδεχόμενης διαφοροποίησης για το ίδιο ζήτημα των εθνικών ρυθμίσεων ως αποτέλεσμα της καθιέρωσης της αρχής της ελάχιστης εναρμόνισης

6. Η πρόταση οδηγίας σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου

Η εν λόγω Οδηγία αποσκοπεί στη διασφάλιση της αποτελεσματικότερης προστασίας του περιβάλλοντος με τον χαρακτηρισμό συγκεκριμένων συμπεριφορών ως ποινικών αδικημάτων και την θέσπιση ποινικών κυρώσεων

Σε σχέση με τα πιστωτικά ιδρύματα προβληματίζουν ιδίως τα άρθρα 4 και 6 της Οδηγίας αναφορικά με τη συμμετοχή και την ηθική αυτουργία και την ευθύνη των νομικών προσώπων αντίστοιχα

Συγκεκριμένα προβλέπεται ότι:

- τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι η συμμετοχή ή ηθική αυτουργία στις πράξεις που χαρακτηρίζονται ως ποινικά αδικήματα θεωρούνται επίσης ποινικά αδικήματα, χωρίς να προσδιορίζεται περαιτέρω σε τι συνίστανται η συμμετοχή
- κάθε κράτος μέλος μεριμνά ώστε
  - τα νομικά πρόσωπα να είναι δυνατό να θεωρηθούν υπεύθυνα για τα αδικήματα που αναφέρονται στο άρθρο 3, εφόσον τα αδικήματα αυτά διαπράττονται επ' ωφελεία τους από οιοδήποτε πρόσωπο, το οποίο ενεργεί είτε ατομικά είτε ως μέλους του οργάνου τους ή το οποίο κατέχει ιθύνουσα θέση εντός του νομικού προσώπου
  - τα νομικά πρόσωπα να είναι δυνατό να θεωρηθούν υπεύθυνα και στις περιπτώσεις που η έλλειψη εποπτείας ή ελέγχου από τα ως άνω πρόσωπα κατέστησε δυνατή τη διάπραξη αδικήματος που αναφέρεται στο άρθρο 3 επ' ωφελεία του εν λόγω νομικού προσώπου από πρόσωπο το οποίο τελεί υπό την εξουσία του.

7. Περιβαλλοντική ευθύνη και βέλτιστες πρακτικές στην κατεύθυνση της πρόληψης

(α) Ενσωμάτωση περιβαλλοντικών κριτηρίων:

- στο credit scoring των πιστωτικών ιδρυμάτων
- σε προσφερόμενα χρηματοπιστωτικά προϊόντα, ιδιαίτερα στα δάνεια, στο project financing, σε προϊόντα διαχείρισης ενεργητικού, σε επενδυτικά και ασφαλιστικά προϊόντα

(β) Ενθάρρυνση των περιβαλλοντικών επενδύσεων, π.χ. μέσω της διοργάνωσης σεμιναρίων από στελέχη των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενδιαφερόμενους φορείς σχετικά με τις εναλλακτικές οικολογικές επενδύσεις (π.χ. επενδύσεις σε φωτοβολταϊκά συστήματα) και ειδικότερα σχετικά με το κόστος, τις χρηματαγορές και τις επιδοτήσεις του αναπτυξιακού νόμου.

7. Περιβαλλοντική ευθύνη και βέλτιστες πρακτικές στην κατεύθυνση της πρόληψης

- (γ) Αξιολόγηση των περιβαλλοντικών πιστωτικών κινδύνων, ως μέρος της τρέχουσας διαδικασίας αξιολόγησης και διαχείρισης κινδύνων
- (δ) Ενσωμάτωση περιβαλλοντικών κριτηρίων στο Σύστημα Προμηθειών
- (ε) Δημιουργία πράσινων προϊόντων στο χρηματοπιστωτικό τομέα και μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των τραπεζικών υπηρεσιών
- (στ) Αξιολόγηση της περιβαλλοντικής επίδοσης των ίδιων των πιστωτικών ιδρυμάτων από τη λειτουργική και επιχειρησιακή τους δραστηριότητα